

OPINIE • KOMENTARZE • ANALIZY



Michał Mistewicz
Obrona Cywilna
na przykładzie państw bałtyckich

Michał Mistewicz

Obrona Cywilna na przykładzie państw bałtyckich

Skład i okładka: Sebastian Wawrzyńczak

© Wszelkie prawa zastrzeżone

Michał Mistewicz 2023

Wydanie I



WSTĘP

"W dziedzinie obrony cywilnej obowiązują nas ratyfikowane dokumenty międzynarodowe. Szczegółowy katalog zadań obrony cywilnej zawiera pierwszy Protokół Dodatkowy do konwencji genewskich z 12 sierpnia 1949 r., dotyczący ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych, sporządzony w Genewie 8 czerwca 1977 r. (Dz. U. z 1994 r., nr 41, poz. 175), który Rzeczypospolita Polska przyjęła 19 września 1991 r. W rozumieniu protokołu określenie „obrona cywilna” oznacza wypełnianie wszystkich lub niektórych z wymienionych niżej zadań humanitarnych, mających na celu ochronę ludności cywilnej przed niebezpieczeństwami wynikającymi z działań zbrojnych lub klęsk żywiołowych i przewyżczanie ich bezpośrednich następstw, jak też zapewnienie warunków koniecznych do przetrwania:

usługa ostrzegawcza, ewakuacja, przygotowanie i organizowanie schronów, obsługa środków zaciemniania, ratownictwo, służby medyczne, włączając w to służby medyczne oraz opiekę religijną, walka z pożarami, wykrywanie i oznaczanie niebezpiecznych stref, odkażanie i inne podobne działania ochronne, zapewnianie doraźnych pomieszczeń i zaopatrzenia, doraźna pomoc w celu przywrócenia i utrzymania porządku w strefach dotkniętych klęskami, doraźne przywrócenie działania niezbędnych służb użyteczności publicznej, doraźne grzebanie zmarłych, pomoc w ratowaniu dóbr niezbędnych do przetrwania, dodatkowe rodzaje działalności niezbędne do wypełnienia któregoś z zadań wyżej wymienionych, w tym planowanie i prace organizacyjne." - czytamy w materiale opracowanym przez Sekcję Ochrony Informacji Niejawnych i Spraw Obronnych Uniwersytetu Jagiellońskiego ¹⁾.

W tym miejscu dla porządku trzeba wspomnieć, że w uchwalonej niedawno Ustawie o Obronie Ojczyzny nie wspomina się o obronie cywilnej. Tymczasem w artykule prasowym z kwietnia 2022 roku, w miesiącu, w którym trwała już drugi miesiąc wojna na Ukrainie czytamy takie słowa: „Obrona cywilna w naszym kraju nie jest traktowana zbyt poważnie. Potwierdzają to m.in. kontrole Najwyższej Izby Kontroli.

Jej szefem jest jednocześnie komendant główny Państwowej Straży Pożarnej, co może sugerować, że funkcja ta jest uważana za zdanie dodatkowe, poboczne.

Wydaje się, że wskutek wojny u naszych sąsiadów to podejście powinno się zmienić, a rola obrony cywilnej się zwiększyć. (...) Pierwotnie planowano - jeszcze przed wojną w Ukrainie - że ustawa o obronie ojczyzny będzie obowiązywać od lipca br., a resort spraw wewnętrznych opracuje odrębną, kompleksową ustawę o obronie cywilnej.

Jej ostatecznego projektu jednak wciąż nie ma. Co prawda w październiku 2019 r. do konsultacji skierowano projekt ustawy o ochronie ludności i obronie cywilnej, ale dalszych prac nad nim nie podjęto. Kolejny dokument w tej sprawie, który pokazano ekspertom, wymaga jeszcze w ich ocenie ogromniej pracy” ²⁾.

1) <https://soinso.uj.edu.pl/ochrona-ludnosci-obrona-cywilna2> [25-02-2023]

2) <https://samorząd.infor.pl/sektor/zadania/bezpieczenstwo/5456326,obrona-cywilna.html> [25-02-2023]

Według doniesień, projekt nowej ustawy zakłada, że obrona cywilna miałaby podlegać Wojskom Obrony Terytorialnej. *„Taka podległość jest niezgodna z konwencją genewską, z której jasno wynika, że siły zbrojne mogą się uzupełniać z obroną cywilną, ale nie być od siebie zależne”* – mówi gen. broni Mieczysław Bieniek, były wiceszef w Sojusznictwym Dowództwie Transformacyjnym NATO.

Jednocześnie podkreśla, że obrona cywilna jest bardzo potrzebna, zwłaszcza w okresie zagrożenia konfliktem zbrojnym. Istniejący projekt ustawy z września 2022 roku ma wiele błędów ³⁾, co dowodzi braku chęci zajęcia się tym tematem, a co można tłumaczyć albo naszym nieszczęsnym podejściem „jakoś to będzie”, albo zbliżającymi się powoli wyborami, a więc chęcią uspokojenia opinii publicznej.

W efekcie od kwietnia 2022 roku, nie ma nadal regulacji prawnych, gdyż Ustawa o Obronie Ojczyzny uchylila dotychczasowe przepisy, które regulowały Obronę Cywilną. Chaos, który wciąż trwa w tym temacie, powiększyć może i tak potencjalny dramat, który można przynajmniej zmniejszyć, przez wprowadzenie odpowiednich przepisów.

Potencjał zagrożenia, w którym znajduje się polskie społeczeństwo, nie zniknie w ciągu najbliższych kilku lat, z tego powodu, w mojej ocenie, wprowadzenie w najbliższym czasie odpowiednich przepisów jest niezbędne.

Praca niniejsza ma pokazać na przykładzie wybranych krajów państw bałtyckich – Litwy, Łotwy i Estonii – rozwiązania prawne, jak i konkretne działania na rzecz obrony cywilnej.

Mysłowice, dn. 27.02.2023 r.

3) <https://www.prawo.pl/samorzad/obrona-cywilna-w-projekcie-ustawy-o-ochronie-ludnosci,517545.html> [25-02-2023]

Estonia

Niewątpliwie liderem w ostatnim okresie w temacie obrony cywilnej jest Estonia. Należy wspomnieć, że kraj ten jest zagrożony bezpośrednią inwazją sił rosyjskich przez wspólną granicę, a także potencjalnie przez działanie grup sabotażowych, których bazą – niestety nie jest to wykluczone – może być liczna mniejszość rosyjska.

Jeśli chodzi o podstawy prawne obrony cywilnej to Estonia uchwaliła takie już po odzyskaniu niepodległości. W 1992 r. uchwalono „Ustawę o obronie cywilnej”⁴⁾, która uchylała wszystkie akty prawne ZSRR dotyczące obrony cywilnej⁵⁾.

Na fali czasów pokoju, a więc rzekomego „końca historii”, które nastąpiły po upadku ZSRR, Estonia, jak wszystkie zresztą kraje regionu, mocno zaniedbały temat obrony cywilnej. W następstwie takiego podejścia w 1993 roku, rząd zdecydował o porzuceniu planów rozbudowy infrastruktury ochrony ludności, w tym schronów.

W tamtym czasie w zasobach państwowych w spadku po ZSRR pozostało 280 schronów przeznaczonych dla około 72 910 osób, które w większości były związane z instytucjami państwowymi i samorządowymi oraz zakładami istotnymi dla obronności.

Tymczasem pod wpływem rosyjskiej wojny w Czeczenii doszło w 1999 roku do pierwszej dyskusji na temat ochrony ludności cywilnej w estońskim parlamencie czyli Riigikogu. Następnie ustawa z 1992 roku została uchylona w 2000 roku. Po długich dyskusjach przyjęto ustawę, która dotyczy obrony cywilnej: w 2009 roku uchwalono Ustawę o sytuacjach nadzwyczajnych⁶⁾, która określa ramy prawne dla regulacji sytuacji kryzysowych i użycia sił obronnych, z uwzględnieniem ochrony ludności cywilnej.

Pod wpływem wiadomości o zajęciu Krymu przez Rosję w 2014 roku, estońskie władze przystąpiły do kolejnych, bardziej aktywnych działań w tej mierze..

W 2015 roku Riigikogu uchwalił Ustawę o Obronie Narodowej⁷⁾, która przewiduje organizację obrony narodowej w czasie pokoju i wojny, ochronę obiektów obrony narodowej oraz rozmieszczenie łączności strategicznej.

W 2016 roku Ministerstwo Edukacji i Nauki, we współpracy z Ministerstwem Obrony, dokonało istotnych zmian w organizacji edukacji związanej z obroną narodową: zaktualizowano programy nauczania w zakresie ochrony publicznej i bezpieczeństwa wewnętrznego. Przygotowano także odrębny panel szkoleniowy dla studentów szkół wyższych pt. "Ochrona ludności", w ramach którego studenci nabywają wiedzę i umiejętności w zakresie przygotowania się do sytuacji kryzysowych oraz procedury działania w przypadku zagrożenia kryzysowego.

4) <https://www.riigiteataja.ee/akt/29062> [25-02-2023]

5) <https://www.riigiteataja.ee/akt/29063> [25-02-2023]

6) <https://www.riigiteataja.ee/akt/121052014029> [25-02-2023]

7) <https://www.riigiteataja.ee/akt/113032019147> [25-02-2023]

Natomiast w grudniu 2015 roku powołano grupę zadaniową ds. ochrony ludności, której zadaniem było wypracowanie koncepcji ochrony ludności w Estonii ⁸⁾.

Po długich dyskusjach 15 lutego 2018 roku rząd Estonii kierowany wówczas przez premiera Jüri Ratasa, przyjął Koncepcję Ochrony Ludności ⁹⁾.

Koncepcja przewiduje centralne działania na rzecz ochrony życia i zdrowia ludzi zarówno w przypadku zagrożeń cywilnych, jak i militarnych. W nowych przepisach podkreśla się znaczenie gotowości obywateli na sytuacje kryzysowe, a mieszkańcom daje się jasne zalecenie, aby mieć przynajmniej tygodniowe zapasy na potrzeby samowystarczalności.

W estońskim rozwiązaniu, duży nacisk kładzie się na tzw. świadomość obywatelską. Tak więc w rozwoju ochrony ludności uczestniczy całe społeczeństwo, a jej zarządzanie jest podzielone między dwie instytucje – Ministerstwo Spraw Wewnętrznych koordynuje realizację działań związanych z sytuacjami kryzysowymi, a Kancelaria Państwa koordynuje realizację działań związanych z kryzysami obronnymi kraju.

Ważnym elementem systemu ochrony ludności jest wczesne ostrzeżenie o zagrożeniu sytuacjami kryzysowymi. Podjęto więc decyzję o uruchomieniu ogólnokrajowego telefonu informacji kryzysowej, który będzie służył jako kanał bezpośredniej komunikacji w czasie kryzysu do wymiany informacji z ludźmi oraz zbierania informacji i przekazywania ich osobom rozwiązującym sytuacje kryzysowe.

Natomiast przepisy Ustawy o stanach nadzwyczajnych oraz Ustawy o obronie narodowej, zobowiązują właścicieli mediów do bezpłatnego i natychmiastowego przekazywania (publikowania) informacji o wystąpieniu sytuacji kryzysowej i ewentualnych zagrożeniach sytuacjami kryzysowymi. Ponadto Estonia opracowała centralny system zarządzania komunikacją mobilną w celu ostrzegania ludności, która nie śledzi lokalnych mediów i nie posiada sieci społecznościowej ¹⁰⁾.

Poza tym w czasie konfliktu zbrojnego służby współpracy cywilno-wojskowej Estońskich Sił Obronnych mają być zaangażowane w nawiązywanie współpracy z ludnością cywilną w strefie konfliktu lub w jej bezpośrednim sąsiedztwie, w celu terminowego informowania ludności o zmianach sytuacji.

Z kolei za organizację ewakuacji odpowiada Zarząd Policji i Straży Granicznej, a także przewidziano zaangażowanie Sił Obronnych w ewakuację, zwłaszcza w przypadku konfliktu zbrojnego. Ponadto Ustawa o organizacji samorządu terytorialnego określa rolę i zadania władz lokalnych podczas ewakuacji, zakwaterowania ludności oraz organizacji wyżywienia i opieki medycznej.

8) <https://riigikantselei.ee/uudised/riigikantselei-ja-siseministeeriumi-koostoos-luakse-elanikkonnakaitse-rakkeruhm> [25-02-2023]

9) <https://riigikantselei.ee/uudised/valitsus-kiitis-heaks-tervikliku-lahenemise-elanikkonnakaitse-arendamiseks> [25-02-2023]

10) <https://paperssds.eu/index.php/JSPSDS/article/view/131/130> [25-02-2023]

Koncepcja Ochrony Ludności przewiduje utworzenie Wspólnego Centrum Reagowania Kryzysowego, w skład którego wchodziły służby ratownicze, pogotowia ratunkowego i policji. Koncepcja podkreśla również konieczność ścisłej współpracy z organizacjami ochotniczymi w zakresie udzielania pomocy ludności cywilnej. Ponadto przepisy przewidują zwiększenie efektywności struktur i procedur współpracy cywilno-wojskowej, co zapewni terminowe podejmowanie decyzji o niezbędnych środkach ochrony ludności (informowanie o zagrożeniach, ewakuacja, schronienie) oraz ułatwi ich realizację w rejonach walk.

Prawne rozwiązania przyjęte w Estonii są dobrą podstawą, do opracowania także naszych przepisów dotyczących tej tematyki.

Przejdźmy jednak do konkretnych działań w zakresie ochrony ludności. Trzeba tutaj zauważyć, że mimo posiadania rozwiązań prawnych, realizacja konkretnych przepisów w ostatnich latach szła jednak dość powoli. Po części było to także zasługą coraz bardziej napiętych stosunków wewnątrz kraju, co obrazowały wprawdzie słabe, protesty mniejszości rosyjskiej.

Organizacją odpowiedzialną za część działań na rzecz obrony cywilnej jest Estońska Rada Ratownicza (Päästeamet).

Jej działania stały się głośnie w 2021 roku, kiedy to w świetle zdarzeń związanych z atakiem hybrydowym nadsyłania migrantów przez reżim Łukaszenki na granice Łotwy, Litwy i Polski, Rada Ratownicza przystąpiła do przekazywania zagrożonym krajom namioty i inny niezbędny sprzęt ¹¹⁾.

Natomiast szczególne przyspieszenie działań władz w zakresie ochrony ludności nastąpiło w momencie rozpoczęcia pełnoskalowej inwazji rosyjskiej na Ukrainie. Już kilkanaście dni po rosyjskim ataku na Ukrainę, informowano o aplikacjach bezpieczeństwa na smartfony, jak Be Prepared! ("Ole valmis!"). Aplikacja stworzona przez Ochotniczą Organizację Obrony Kobiet (Naiskodukaitse) pomaga mieszkańcom przygotować się na sytuacje kryzysowe. Ta aplikacja informuje np., iż najlepszym miejscem do schronienia się przed nalotem jest piwnica. Wtedy też potwierdzono rozpoczęcie prac nad sprawdzeniem stanu potencjalnych schronów dla ludności, których wytypowano 75 obiektów ¹²⁾. W połowie marca media poinformowały, że Rada Ratownicza i władze lokalne opracowują plan ewakuacji estońskich miast na wypadek, gdyby obszary stały się niezdatne do zamieszkania. Podjęto także decyzję o oznakowaniu istniejących schronów dla ludności cywilnej oraz postanowiono zorganizować sieć syren ostrzegawczych w całej Estonii ¹³⁾.

11) <https://news.err.ee/1608282591/estonia-sending-tents-equipment-to-help-lithuania-with-migrant-pressure> [25-02-2023]

12) <https://news.err.ee/1608516179/estonia-starts-mapping-out-potential-bomb-shelters> [25-02-2023]

13) <https://news.err.ee/1608534892/estonian-rescue-board-creating-evacuation-plans-for-cities> 25-02-2023]

W tym samym miesiącu zwiększono wydatki budżetowe przeznaczone na ochronę ludności ¹⁴⁾.

Prace nad sprawdzaniem lokalizacji schronów trwały aż do czerwca 2022 roku, kiedy to Ministerstwo Obrony Estonii, Rada Ratownictwa i miasto Tallinn doprowadziły do instalacji w stolicy Estonii pierwszych znaków informujących o publicznych schronach na wypadek sytuacji kryzysowych. Tabliczki są pomarańczowe, mają niebieski trójkąt i napis "Avalik varjumiskoht" (schron publiczny).

Były to pierwsze tego typu znaki zainstalowane w Estonii. Jak poinformowała Rada Ratownicza w ciągu roku znaki zostaną zainstalowane w głównych miastach Estonii, takich jak Dorpat (Tartu), Parnawa (Pärnu) i Narwa (Narva) ¹⁵⁾.

Natomiast w sierpniu minionego roku, poinformowano o powstaniu za cenę 4,5 mln euro systemu syren ostrzegawczych, które miały zostać zainstalowane w 16 miastach: Tallinie/Muuga, Dorpacie (Tartu), Parnawie (Pärnu), Narwie (Narva), Võru, Paldiski, Sillamäe, Tapa, Jõhvi, Maardu, Rakverre, Keila, Viljandi, Valga, Kuressaarde i Haapsalu. W całym kraju zostanie zainstalowanych od 70 do 80 syren, które najprawdopodobniej zostaną umieszczone na budynkach rządowych, firmach państwowych lub na masztach komunikacyjnych. System alarmowy będzie służył do informowania ludności o niebezpiecznych sytuacjach, w tym o zagrożeniach militarnych, poważnych wypadkach czy sytuacjach kryzysowych.

Komunikaty będą wysyłane również na telefony komórkowe znajdujące się w strefie zagrożenia ¹⁶⁾. Natomiast na początku września uruchomiono pierwsze siedem schronów w Narwie ¹⁷⁾.

Szybko doszło do realizacji planów instalacji syren alarmowych: w końcu października Estońskie Centrum Informatyki i Rozwoju MSW (SMIT) oraz Rada Ratownictwa poinformowały o podpisaniu ze słowacką firmą Telegrafia umowy na zakup systemu syren alarmowych. Jak podano, syreny zostaną zainstalowane nie w 16, ale w 22 miejscowościach w całej Estonii. Z punktu widzenia ochrony ludności jest to największa inwestycja, jaka została zrealizowana w ciągu ostatnich 30 lat ¹⁸⁾. W dniu 14 lutego 2023 roku w Viljandi zainstalowano pierwszą w Estonii syrenę ostrzegawczą obrony cywilnej.

Osobną sprawą stała się cyberobrona, którą też należy zaliczyć do zadań obrony cywilnej. Krajowy Urząd ds. Systemów Informatycznych (RIA) odnotował tylko we wrześniu 2022 roku, aż 200 poważnych incydentów.

14) <https://news.err.ee/1608547462/supplementary-budget-to-support-energy-security> [25-02-2023]

15) <https://news.err.ee/1608628453/gallery-estonia-installs-first-public-emergency-shelter-signs-in-tallinn> [25-02-2023]

16) https://czaswschodni.pl/art/wiadomosci/estonia-rozwija-system-ochrony-ludnosci_e722855c-c295-4e88-8c7c-371a85214117 [25-02-2023]

17) <https://news.err.ee/1608709318/gallery-first-civil-defense-shelter-in-narva-marked-with-sign> [25-02-2023]

18) https://czaswschodni.pl/art/wiadomosci/estonia-rozwija-swoja-obrone-cywilna_4c865567-c4b8-4edc-a6bd-f1d9d74faa95 [25-02-2023]

W odpowiedzi na niedobór liczby pracowników do obsługi cyberprzestrzeni, sektor biznesu zaczął szkolenia młodzieży w zakresie cyberobrony. *"Obserwujemy wzrost częstotliwości cyberataków w kontekście wojennym, a to oczywiście podkreśla problem, że istnieje jeszcze większe zapotrzebowanie na młodych ludzi, na obywateli, którzy wiedzą, jak bronić swojego kraju i cyberprzestrzeni"* - powiedziała Marki Tichonova-Kreek, dyrektor generalna firmy cybernetycznej CTF Tech ¹⁹⁾.

Obrona Cywilna w perspektywie zbliżających się wyborów do estońskiego parlamentu nabrała także znaczenia politycznego i pojawiła się w debacie między partiami. Pojawiły się też projekty przeznaczania na OC konkretnej sumy pieniędzy sięgającej 0,5% PKB rocznie.

„Niestety całkowicie przeoczyliśmy obronę cywilną, a wojna na Ukrainie dobitnie pokazała, jak ważna jest ochrona mieszkańców Estonii na wypadek wojny lub klęsk żywiołowych. Rozwiązaniem mogłoby być porozumienie między wszystkimi siłami politycznymi, aby przeznaczać 0,5 proc. PKB na obronę cywilną” - napisał estoński minister spraw wewnętrznych Lauri Läänemets.

"Taktyka Rosjan na Ukrainie, gdzie atakowani są mieszkańcy i struktury cywilne, pokazuje, jak ważna jest zdolność państwa do minimalizowania ofiar w przypadku działań zbrojnych wymierzonych w ludność cywilną. Na początku tego miesiąca spotkałem się z moimi kolegami z Finlandii, Łotwy i Litwy w Helsinkach, aby zapoznać się z mechanizmami i strategiami obrony cywilnej. Trzeba powiedzieć, że zarówno kraje bałtyckie, jak i Polska były raczej na misji rozpoznawczej do Finlandii.

Finowie od II wojny światowej konsekwentnie inwestują w obronę cywilną i rozwijają szeroko zakrojoną obronę narodową. Mają systematycznie rozwijany potencjał, w którym każdy, od osób fizycznych po firmy, ma swoje miejsce." - czytamy w artykule ministra ²⁰⁾.

Uwieńczeniem sukcesywnego podejścia do polepszenia ochrony ludności stało się przedstawienie w końcu stycznia 2023 roku, elektronicznej mapy schronów dla ludności. Nieco ponad 100 publicznych schronów, które mają być udostępniane w sytuacjach kryzysowych, zostało zmapowanych online. Schrony mają łączną pojemność około 60 000 osób, a liczba zweryfikowanych miejsc będzie nadal rosła. Projekt został przeprowadzony wspólnie przez Radę Ratunkową (Päästeamet) i Urząd ds. Gruntów (Maaamet - dysponuje odpowiednikiem polskiego Geoportalu - red.), a wyniki są dostępne na internetowej mapie z możliwością wyszukiwania ²¹⁾.

„W niecały rok zarejestrowaliśmy, zweryfikowaliśmy i oznaczyliśmy 103 schrony publiczne dla około 60 000 osób. Celem do końca tego roku jest zmapowanie i oznaczanie schronów dla maksymalnie 100 000 osób” - powiedział rzecznik Päästeamet Sten-Patrick Kreek.

19) https://czaswschodni.pl/art/wiadomosci/estonia-szkoli-mlodziez-w-zakresie-cyberobrony_2778d6ca-d423-4d70-8856-b39d8165cd79 [25-02-2023]

20) https://czaswschodni.pl/art/wiadomosci/pomysl-w-estonii-0-5-pkb-na-obrone-cywilna_dea63101-ade4-4df3-a95f-241d1ccb210b [25-02-2023]

21) <https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/link/SHbBUtqP> [25-02-2023]

Schrony publiczne są przeznaczone przede wszystkim dla tej części ludności, która znajdowałaby się na otwartej przestrzeni w dowolnym mieście w miejscu, w którym wydawane są ostrzeżenia o niebezpieczeństwie.

Natomiast minister spraw wewnętrznych Lauri Läänemets poinformował, że rząd rozpatrzy projekt dodatkowych schronów, które mogłyby zapewnić schronienie dla około 730 000 osób do 2034 roku.

Jednak mimo tak systematycznego podejścia do tematyki ochrony ludności – wciąż w Estonii nie ma jednolitego systemu Obrony Cywilnej, na co wskazuje Hannes Nagel, szef Centrum Studiów Kryzysowych.

„W październiku 2022 roku Kuno Tammearu, dyrektor generalny Zarządu Rady Ratownictwa, stwierdził, że obecnie tworzymy podstawy obrony cywilnej.

Warto przypomnieć, że w Estonii już raz próbowano zbudować obronę cywilną, ale obiekt został po prostu porzucony przez polityków na przełomie wieków. W krytycznej sytuacji bezpieczeństwa musimy więc zaczynać od zera.” - napisał Nagel ²²⁾.

„Dokładniej rzecz ujmując, stoją za tym politycy i ich decyzje polityczne, mierzone obecnie w dziesiętkach lat, które nie pozwalają na finansowanie ochrony ludności.

Towarzyszy jej inne niezdrowe zjawisko, polegające na tym, że najpierw daje się pieniądze w pewnych odstępach czasu, by potem wycofać je wraz z cięciem budżetu, a w najgorszym wypadku proponuje się "kurs doszkalający" w ramach zwolnień.

Viola Murd, zastępca sekretarza stanu ds. ratownictwa i gotowości kryzysowej w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, jesienią ubiegłego roku dobrze podsumowała sytuację: dodatkowe środki dla Rady Ratownictwa w związku z wojną rosyjsko-ukraińską są tylko tymczasowe, od 2024 roku budżet na ochronę ludności znów będzie zerowy i nie będzie pieniędzy np. na konserwację obecnie instalowanych syren. (...)

Mówiąc wprost, ochrona ludności jest w stanie wegetatywnym w śpiączce od 2000 roku, gdzie od czasu do czasu jednak pojawiają się politycy, którzy bez względu na przynależność do lewicy czy prawicy polują na możliwości cięcia budżetu.

Zastrzyk adrenalinowy w wysokości 0,5% PKB jest pierwszą poważną próbą ożywienia ochrony ludności i ważne jest, aby to zrobić. Jest to warunek konieczny, aby pacjent wyszedł ze śpiączki, a żeby stanął na nogi potrzebny jest długofalowy plan rehabilitacji. I nie zapominajmy, że w całym tym procesie sama obrona cywilna potrzebuje ochrony - przede wszystkim przed politykami i ich chęciami cięć.”.

22) <https://www.err.ee/1608867926/hannes-nagel-tsiviilkaitse-vajab-kaitset> [25-02-2023]

Łotwa

Kolejnym państwem bałtyckim, które uruchamia obronę cywilną jest Łotwa. Tutaj należy wspomnieć, że w 2016 roku, łotewska Saeima uchwaliła ustawę o ochronie ludności i Zarządzania Katastrofami (CAKPL)²³⁾. Celem tej ustawy jest określenie kompetencji podmiotów systemu ochrony ludności i zarządzania katastrofami w celu zapewnienia w możliwie najszerszym zakresie bezpieczeństwa i ochrony ludzi, środowiska i mienia w przypadku wystąpienia lub zagrożenia klęską żywiołową.

Władze systemu obrony cywilnej zapewniają środki zarządzania katastrofami (zapobieganie, gotowość, reagowanie i usuwanie skutków), na przykład planowanie zasobów na wypadek potencjalnych klęsk żywiołowych i katastrof spowodowanych przez człowieka, organizowanie praktycznych ćwiczeń, reagowanie i eliminowanie pozamilitarnych skutków katastrofy, takich jak pożary czy powódzie.

"System ochrony ludności koordynowany jest przez Państwową Straż Pożarną (VUGD), natomiast Ministerstwo Obrony i Narodowe Siły Zbrojne (NBS) odpowiadają za ochronę wojskową" – powiedziała Anete Gnēze, szefowa Wydziału Prasowego Departamentu PR MON²⁴⁾. Obronę wojskową kraju zapewnia NBS, którego celem jest ochrona suwerenności i integralności terytorialnej państwa łotewskiego oraz jego ludności przed agresją.

Tak więc system ochrony ludności jest elementem systemu bezpieczeństwa narodowego, który składa się z instytucji państwowych i samorządowych, a także osób prawnych i fizycznych, którym CAKPL przyznaje określone prawa, zadania i obowiązki w zakresie ochrony ludności.

W razie wystąpienia sytuacji kryzysowej, zostaje uruchomiony Krajowy System Wczesnego Ostrzegania zgodnie z rozporządzeniem Gabinetu Ministrów (CM) nr 440 "Procedura tworzenia, funkcjonowania i finansowania Krajowego Systemu Wczesnego Ostrzegania".

W skład systemu wchodzi syreny alarmowe sterowane i uruchamiane z centralnej centrali, urządzenia alarmowe i powiadamiające instytucji państwowych i samorządowych, mediów elektronicznych, nadawców i firm komunikacji elektronicznej, a także inne rozwiązania służące zapewnieniu wczesnego ostrzegania.

Natomiast 26 sierpnia 2020 roku uchwalono Narodowy Plan Obrony Cywilnej²⁵⁾, który określa kompetencje i działania podmiotów zarządzania katastrofami w zakresie realizacji środków zarządzania klęskami żywiołowymi, gotowości, reagowania i ograniczania skutków, a także wspieranie systemu obrony narodowej i decydowanie o działaniu systemu obrony cywilnej w przypadku inwazji zbrojnej lub wojny.

23) <https://likumi.lv/ta/id/282333-civilas-aizsardzibas-un-katastrofas-parvaldisanas-likums> [25-02-2023]

24) <https://lvportals.lv/skaidrojumi/298973-ka-darbojas-civila-aizsardziba-2018> [25-02-2023]

25) <https://likumi.lv/ta/id/317006-par-valsts-civilas-aizsardzibas-planu> [25-02-2023]

Według tej ustawy funkcjonowanie systemu obrony cywilnej na wypadek wojny, inwazji wojskowej lub zagrożenia nimi organizuje Centrum Zarządzania Operacyjnego Obrony Cywilnej przy czym musi współpracować z NBS, włączając w to również instytucje państwowe, przedsiębiorców oraz miejskie komisje obrony cywilnej.

W ustawie tej, nieco podobnie jak w przypadku Estonii, władze państwa postanowiły oprzeć się na samodzielności swoich obywateli. Tym samym władze umożliwiają społeczeństwu określone modele samoorganizacji, tak aby obywatele potrafili postępować zgodnie ze swoimi przekonaniem, ale głównym zadaniem obywateli jest umiejętność samoorganizacji i przezwycięzania pewnych etapów kryzysu czy wojny.

I kolejny element, który w mojej ocenie jest szczególnie istotny w tym łotewskim modelu bezpieczeństwa ludności cywilnej. Otóż w celu wzmocnienia zdolności i gotowości samorządów do reagowania w sytuacjach kryzysowych, MON we współpracy z Gwardią Narodową rozpoczęło realizację ćwiczeń dla samorządowych komisji obrony cywilnej w 2020 r. W trakcie szkolenia rozgrywane są różne sytuacje, w których komisje obrony cywilnej muszą ocenić, wyeliminować zagrożenia i ustalić plan reagowania w celu zapewnienia społeczeństwu podstawowych potrzeb w przypadku konfliktu zbrojnego. Kiedy piszę te słowa, od dwóch lat na Łotwie nie ma miesiąca, aby nie odbywały się jakieś ćwiczenia rozgrywane w poszczególnych powiatach.

Co także istotne, każdy powiat ma własny plan ochrony ludności ²⁶⁾.

Dla przykładu w planie przeznaczonym dla Dyneburga znajdziemy na 85 stronach informacje o zadaniach związanych z zarządzaniem klęskami żywiołowymi – m.in. oceny ryzyka wystąpienia katastrofy; działań i usuwania jej skutków, a także planowane zasoby mające zastosowanie w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej.

Poza tym, dzięki współpracy mediów branżowych oraz Ministerstwa Obrony Narodowej powstała 16 stronicowa broszura „72 godziny: co robić w przypadku wystąpienia kryzysu”, także do pobrania drogą elektroniczną, przeznaczona dla obywateli – warto tutaj nadmienić, że w minionym roku duże zainteresowanie tą broszurą spowodowało zablokowanie serwera serwisu sargs.lv ²⁷⁾.

Także osobne plany sporządzono dla ochrony pracowników poszczególnych gałęzi przemysłu i usług ²⁸⁾. Natomiast w listopadzie 2022 roku, Ministerstwo Ochrony Środowiska i Rozwoju Regionalnego (VARAM) przedstawiło raport, dotyczący przygotowania do wystąpienia ewentualnego skażenia radiologicznego.

26) <https://www.vugd.gov.lv/lv/pasvaldibu-civilas-aizsardzibas-plani> [25-02-2023]

27) <https://www.sargs.lv/lv/tema/72stundas-> [25-02-2023]

28) <https://www.vugd.gov.lv/lv/arpusobjektu-civilas-aizsardzibas-plani> [25-02-2023]

Według raportu instytucje lotewskie są gotowe do działania w przypadku wystąpienia incydentu w elektrowniach jądrowych w innych krajach. Jednak jak mówią samorządowcy, sytuacja jest zupełnie inna na poziomie władz lokalnych.

Samorząd zauważa, że w gminach obecnie brakuje specjalistycznych konsultacji w sprawie opracowania planów ochrony ludności, także w odniesieniu do zagrożeń związanych z zanieczyszczeniem radiacyjnym i wdrożenia systemu. Jednak Dace Šatrovskā, szefowa Centrum Bezpieczeństwa Radiacyjnego Państwowej Służby Ochrony Środowiska (VVD) stwierdziła, że na stronie internetowej VVD od dawna dostępne są materiały informacyjne dotyczące środków ochrony w przypadku awarii jądrowych ²⁹⁾.

Litwa

W przypadku Litwy mamy do czynienia z dość ugruntowaną prawnie kwestią ochrony ludności cywilnej. Prace nad tymi zagadnieniami rozpoczęto tuż po odzyskaniu niepodległości, bo już w 1991 roku powołano Służbę Bezpieczeństwa i Ratownictwa Cywilnego, którą rok później przekształcono w Departament Obrony Cywilnej (CSD). W kwietniu 2004 roku zmienił on podległość z MON na MSW, by rok później zostać włączony do Departamentu Ochrony Przeciwpożarowej i Ratownictwa podlegającym Ministerstwu Spraw Wewnętrznych (PAGD). Od tamtej chwili PAGD jest głównym ośrodkiem zarządzania ochroną ludności na Litwie.

W 2010 roku przyjęto znowelizowaną ustawę o ochronie ludności, która poprzednio została uchwalona w 1998 roku. Jednak dopiero pod wpływem doświadczeń wojennych na Ukrainie, 1 stycznia 2023 roku weszła w życie nowa wersja ustawy o ochronie ludności - ustawa o zarządzaniu kryzysowym i ochronie ludności ³⁰⁾.

Na podstawie tej ustawy powstało na bazie Kancelarii Rządu, Krajowe Centrum Zarządzania Kryzysowego (NKVC) działające w trybie 24/7. NKVC powierzono działania obejmujące przewidywanie, monitorowanie czynników ryzyka, niebezpieczeństw i zagrożeń dla interesów bezpieczeństwa narodowego Litwy lub dla wykonywania istotnych funkcji państwa, przygotowanie i wdrażanie środków zapobiegawczych i gotowości oraz likwidację kryzysu i jego skutków.

Nowa ustawa dokonuje też zmian funkcji oraz odpowiedzialności, likwiduje rządowe i gminne komisje ds. sytuacji kryzysowych, reguluje powoływanie pełnomocników ds. gotowości w instytucjach państwowych i gminnych, a także bardziej rygorystycznie reguluje przygotowanie instytucji państwowych do sytuacji kryzysowych.

29) <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/zinu-analize/vai-vietvaras-gatavas-ricibairadiacijas-piesarnojuma-gadijumos-lidz-sim-civilas-aizsardzibas-planostam-nav-atveta-pietiekama-uzmaniba.a481536/> [25-02-2023]

30) <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/92b5f5927d1f11edbdcebd68a7a0df7e> [25-02-2023]

Trzeba też zauważyć, że Litwa jest kolejnym z państw bałtyckich, które jednym z filarów ustawy ustanawia samoświadomość obywatelską w kwestii ochrony swojego życia i mienia. *"System ochrony ludności został zaniedbany bo żyliśmy w czasach pokoju"* – zauważała jeszcze w okresie dyskusowania nad nową wersją ustawy, minister spraw wewnętrznych Litwy Agnė Bilotaitė.

Mimo istnienia rozwiązań prawnych, do pracy i wprowadzania namacalnych zmian przystąpiono dopiero w obliczu trwającej już, pełnoskalowej, inwazji rosyjskiej na Ukrainę.

We wrześniu 2022 roku, wskazywano, że problematyczna jest na przykład sieć syren ostrzegawczych – na Litwie istnieje 888 syren, które mogą ostrzec 54% ludności, więc potrzeba jeszcze zainstalować około 910 syren. Schrony mieszczą obecnie tylko 18% ludności i również ilość schronów wymaga rozbudowy. Nie wszystkie gminy dostarczyły jeszcze listy schronów, a liczba oznakowanych schronów wynosi tylko około jednej szóstej dotąd zarejestrowanych obiektów ³¹⁾. W tej sytuacji szacowano, że poprawienie tego stanu rzeczy może kosztować 210 mln euro i to wydane w ciągu... ośmiu lat.

Niestety podobnie jak w przypadku pozostałych państw, sprawy obrony cywilnej pozostają w cieniu także przez lata zaniedbanej kwestii obronności. Dla Litwy takim sztandarowym teraz projektem, na którym skupia się gros sił i środków to budowa nowych baz dla wojsk NATO, w tym szczególnie wyglądanej na Litwie niemieckiej brygady, która na tę chwilę nadal jest rotacyjna.

Dla przykładu w październiku 2022 roku litewski Sejm rozpoczął dyskusję nad propozycjami wprowadzenia koncesji na budowę infrastruktury wojskowej potrzebnej do przyjęcia wojsk NATO na Litwie. Według ministra obrony narodowej Arvydasa Anušauskasa, propozycje te skróciłyby czas potrzebny na budowę infrastruktury wojskowej o trzy lata – zmiany te przyjęto w ekspresowym tempie w listopadzie 2022 roku ³²⁾.

Tematem leżącym na pograniczu obronności państwa litewskiego a obroną cywilną są dyskutowane plany obrony miast. W minionym roku informacja o takich planach ustalanych przez samorząd wraz z wojskiem, a dotyczących Kowna obiegły media ³³⁾. Tymczasem na początku listopada 2022 roku litewskie MSW wezwało do aktywniejszego oznaczania budynków nadających się na schronienie w przypadku zagrożenia lotniczego. Według komunikatu, na Litwie jest ich 1914, ale oznakowanych zostało tylko 769 ³⁴⁾.

31) <https://czaswschodni.pl/art/wiadomosci/litewska-propozycja-ochrony-ludnosci-cywilnej-b31d4707-a466-411f-a7bd-d85bf2163edb> [25-02-2023]

32) https://czaswschodni.pl/art/wiadomosci/litwa-upraszcza-procedury-w-kwestii-budowy-nowych-baz_54e15cc4-76b1-4d86-9c10-1a3639be4108 [25-02-2023]

33) https://czaswschodni.pl/art/wiadomosci/samorzad-kowna-opracuje-plany-obrony-z-wojskiem_2c98d666-b711-4d72-b3b3-5923fddb38c5 [25-02-2023]

34) <https://m.diena.lt/naujienos/lietuva/salies-pulsas/ministerija-ragina-savivaldybes-aktyviau-zymeti-priedangas-1101375> [25-02-2023]

Uruchomiono także interaktywną mapę schronów na Litwie, opartą na popularnej aplikacji google maps³⁵⁾. Osobny wykaz takich schronów można znaleźć na stronach internetowych poszczególnych miast, jak np.: Wilna³⁶⁾. Poza tym istnieje rządowa strona poświęcona gotowości na sytuacje kryzysowe³⁷⁾.

Zdając sobie sprawę z tego, że liczba schronów, ale także ich pojemność i rozmieszczenie nie jest wystarczające, władze, w tym samorządy lokalne rozpoczęły poszukiwania rozwiązań w tej mierze. W ramach tego Kłajpeda przygotowuje się do dodania niektórych kościołów do listy miejsc, w których mieszkańcy mogliby się ukryć przed ostrzałem. Z kolei Kowno nie rozważa takiej możliwości, ale planuje wykorzystać forty zbudowane przed I wojną światową jako schrony.

"Wykorzystalibyśmy Fort IX, Fort VI, Fort II i Fort III. (...) Są też konstrukcje, które mogłyby być wykorzystane jako schrony - nie tylko same forty, ale też te konstrukcje, które są pod ziemią, solidne, grubocienne." - mówił Jonas Tarasevičius, z Sekcji Ochrony Ludności i Mobilizacji oraz Porządku Publicznego Urzędu Miasta Kowno³⁸⁾.

Jednak jeśli chodzi o litewską obronę cywilną, należy wspomnieć o jeszcze jednym bardzo ważnym aspekcie, który na tę chwilę wyróżnia litewskie podejście do tego tematu na tle pozostałych państw regionu.

Otóż w dotychczasowej dyskusji, pojawił się nowy element, o którym wspomniał w styczniu 2023 roku Laurynas Kasčiūnas, przewodniczący Komitetu Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony (NSGK) litewskiego Seimasu. Zaproponował on powołanie wiceministra obrony narodowej, który byłby odpowiedzialny jedynie za organizację cywilnego oporu a razie ewentualności wojny.

W tej optyce, oznacza to, że władze Litwy - zapewne pod wpływem ukraińskich doświadczeń tak dotyczących sukcesów cywilnego ruchu oporu, jak i okrucieństw dokonywanych na ludności cywilnej na obszarach okupowanych - rozważają możliwość tzw. obrony totalnej.

„Być może należałoby nawet, na przykładzie Ukrainy, ustanowić prawo w zakresie takiej potrzeby i w ten sposób postawić znak zapytania, czy taka forma obrony jest konieczna” - powiedział szef NSGK. Według niego kursy obrony cywilnej są organizowane w Centrum Szkolenia Wojsk Specjalnych, Akademii Wojskowej, Ochotniczych Oddziałach Obrony Narodowej i Związku Strzeleckim, ale nie wiadomo, czy to wystarczy. Wiceminister obrony Žilvinas Tomkus powiedział, że jako sąsiedzi Rosji nie możemy sobie pozwolić na przekonanie, że Litwa jest bezpieczna.

35) <https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1uw3lqgrSLk--WH8qFJdPSH0U4r278KE&ll=55.6879249727081%2C18.88136929904845&z=8> [25-02-2023]

36) <https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/saugus-miestas/civiline-sauga/kolektyvines-apsaugos-statinu-sarasas/> [25-02-2023]

37) <https://smsm.lrv.lt/lt/administracine-informacija/civiline-sauga> [25-02-2023]

38) <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1834258/karo-atveju-i-baznycias-klaipedoje-planuojamos-rengti-sleptuves-klebonas-sako-kad-patalpu-net-nereiketu-keisti> [25-02-2023]

"Musimy przygotować nie tylko przeznaczanie 2% PKB na rozwój armii, ale na 100% przygotowanie społeczeństwa do obrony" - powiedział. Zdaniem wiceministra, od pewnego czasu Litwa bardziej skupiała się na szkoleniu armii, ale obecnie nie ma już luksusu wyboru między szkoleniem armii a szkoleniem społeczeństwa do obrony." - czytamy w artykule ³⁹⁾.

Tutaj należy przypomnieć, że w maju ubiegłego roku Seimas zatwierdził Strategię przygotowania obywateli Litwy do oporu obywatelskiego. Rząd planuje utworzenie Rady Oporu Obywatelskiego, na czele której stanie premier rządu.

W strategii zapisano, że opór cywilny jest częścią najważniejszej zasady obrony Litwy - obrony totalnej. W ustawie czytamy, że odsetek obywateli gotowych bronić kraju z bronią w ręku powinien wzrosnąć z 44% w 2020 roku, według badań przeprowadzonych na zlecenie MON, do 60% w 2035 roku ⁴⁰⁾.

To w części może wpłynąć na postrzeganie znaczenia litewskiej obrony cywilnej, która z najbardziej znanego zadania ochrony ludności przed skutkami zdarzeń kryzysowych, w tym wojny, może zmienić swoje znaczenie na bardziej odpowiadające swojej nazwie: Obrony Cywilnej.

39) <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/l-kasciunas-siulo-paskirti-uz-rezistencija-atsakinga-krasto-apsaugos-viceministra-56-1995216> [25-02-2023]

40) <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/105d3340cf6611ecb69ea7b9ba9d787b> [25-02-2023]

Wnioski

„Pod koniec tego miesiąca przywódcy NATO przyjmą nową Koncepcję Strategiczną. W przeciwieństwie do tego z 2010 r., iteracja z 2022 r. będzie musiała odzwierciedlać środowisko ukształtowane przez niepewność, ciągłą niestabilność i powrót widma wielkiego konfliktu mocarstw.” - pisała w czerwcu 2022 roku Karolina MacLachlan, ekspertka Center for Civilians in Conflict (CIVIC) w Brukseli.

„(...) W szerszej debacie (z pewnymi wyjątkami) najczęściej brakuje jednak jednego kluczowego pytania: jaką rolę prawdopodobnie odegrają cywile w konflikcie, jaki będzie to miało na nich wpływ i jak siły NATO powinny z nimi współdziałać i ich chronić?

Cywile zwykle płacą bardzo wysoką cenę za konflikty: ONZ szacuje, że codziennie w konfliktach zbrojnych ginie około 100 cywilów, a wielu innych prawdopodobnie poniesie ogromne koszty z powodu zniszczenia infrastruktury, przesiedlenia i braku dostępu do podstawowych potrzeb. Zagrożenia są szczególnie wysokie na obszarach miejskich, gdzie siła oddziaływania broni wybuchowej jest zwielokrotniona, a trudność w odróżnieniu kombatantha od cywila powiększona. Ochrona ludności cywilnej w konfliktach jest imperatywem etycznym i obowiązkiem prawnym. Ale należy to również postrzegać jako strategiczną konieczność i kluczowy warunek zwiększonej odporności, skutecznej obrony i skutecznych operacji.

Doświadczenia z wojny na Ukrainie w 2022 r. i wojny w Syrii sugerują, że oprócz łagodzenia szkód wynikających z własnych działań sił zbrojnych siły zbrojne w środowiskach konfliktowych muszą być przygotowane do ochrony ludności cywilnej przed działaniami innych osób, zwłaszcza w obliczu przeciwnika który nie stara się uniknąć krzywdy. Wymaga to dogłębnego zrozumienia, czym jest ochrona i czego wymaga, oraz zestawu możliwości i procesów, które ją obsługują.” - czytamy w artykule ⁴¹⁾.

Proszę Państwa, stoimy w obliczu, tak naprawdę nieznanego. Nikt z nas, w tym także decydentów, nie może zagwarantować, że obecna sytuacja bezpieczeństwa tak w naszym regionie, jak i na świecie się nie pogorszy. Co więcej, doświadczenia ostatnich lat mówią jednoznacznie, że okoliczności w jakich się znajdujemy, nie ulegają poprawie. Z jednej strony mamy do czynienia nie tylko z całkowicie porwanymi nićmi łączności dyplomatycznej, ale także pojawiają się kolejne zagrożenia, w tym kryzysy gospodarcze, jak i humanitarne.

„Trzeba przy tym z całą stanowczością podkreślić, że swoisty duch i wola narodu, jego obronne i psychologiczne przygotowanie oraz zagospodarowanie stanowią fundament systemu obrony powszechnej Polski, jak również źródło jej siły obronnej. Jeżeli społeczeństwo, a z takim stanem mamy do czynienia w Polsce, nie jest obronnie i psychologicznie przygotowane oraz niezagospodarowane, to pomimo, że będzie wyrażać wole i gotowość do obrony swojej Ojczyzny, to nie będzie mogło być ono efektywnie wykorzystane do tych zadań.

41) <https://rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/nato-strategic-concept-and-protection-civilians> [25-02-2023]

Tym samym i pozostałe elementy siły obronnej państwa pozbawione będą należnego wsparcia. Ten stan także uniemożliwi zorganizować obronę przestrzenną kraju, a tym samym obrona Polski nie będzie miała charakteru powszechnego i odstraszającego.

Zatem, właśnie w tym obszarze państwo polskie powinno zbudować wielopoziomowy spójny ze sobą system edukacji obronnej i psychologicznego przygotowania i zagospodarowania społeczeństwa w strukturach militarnych i pozamilitarnych (na czele z OCK) systemu obronnego.” – czytamy w artykule gen. dyw. w st. spocz. Leona Komornickiego, członka Rady Fundacji Instytut Bezpieczeństwa i Strategii, napisanego w 2020 roku

⁴²⁾.

Owszem, należy wspomnieć, że jako kraj UE, możemy poprosić Wspólnotę o pomoc w ramach unijnego mechanizmu ochrony ludności ⁴³⁾, jednak, jak to już było przetestowane tak w obliczu hybrydowego ataku reżimu Łukaszenki, kierującego migrantów na granice Polski, Litwy i Łotwy, jak i późniejszej wojny na Ukrainie, wszelkie mechanizmy unijne działają bardzo powoli i nie do końca skutecznie

W niniejszej pracy zwracam Państwa uwagę na temat, który tak naprawdę dotyczy nas wszystkich. Tematu tego nie rozwiążą naprędce organizowane „przeglądy schronów” dokonywane ostatnio siłami PSP.

Przykłady rozwiązań prawnych, ale także realnych działań, podanych powyżej są już jakąś podstawą do dyskusji o naszych polskich rozwiązaniach. Warto też zwrócić uwagę tutaj na fakt, że zwłaszcza w przypadku Łotwy i Estonii, istnieje jeszcze jeden czynnik ryzyka działań także w zakresie obrony cywilnej, który z kolei nie pozwala na pełnie rozwinięcie możliwości obrony totalnej – dotyczy to nie do końca jednoznacznej postawy licznej mniejszości rosyjskiej w tych państwach.

Niewątpliwie stan braku rozwiązania systemowego dla obrony cywilnej nie pozwala na wprowadzenie realnych działań na rzecz ochrony ludności. Nie pomogą tutaj doraźne akcje, jeżeli nadal nasi decydenci będą stać na stanowisku przeznaczania całej uwagi tylko na wojsko. Niestety, ale takie podejście dowodzi nie tylko krótkowzroczności, ale także jest pewnym brakiem zaufania.

Jeszcze raz przypomnę zdanie, które pisałem wielokrotnie: **wojsko nie jest jedynym filarem systemu obronnego państwa** ⁴⁴⁾.

Nie wszyscy mogą być żołnierzami i nie wszyscy nimi będą, a różnica strat żołnierzy w porównaniu do strat ludności cywilnej podczas wojen – czego dowodów historycznych w naszych dziejach nie brak – powinien jednoznacznie określać priorytety bezpieczeństwa.

42) <https://defence24.pl/sily-zbrojne/jak-nalezy-rozumiec-odpowiednio-przygotowana-przestrzen-na-obrone-polski-opinia> [25-02-2023]

43) <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/civil-protection/> [25-02-2023]

44) https://czaswschodni.pl/art/artykuly/slow-kilka-o-bezpieczenstwie_b354d1c1-e3a1-408b-803b-eb1cf365bd41 [25-02-2023]



OPINIE • KOMENTARZE • ANALIZY

geopolityka • gospodarka • społeczeństwo • historia • kultura

www.czaswschodni.pl

Białoruś • Estonia • Litwa • Łotwa
Mołdawia • Obwód Kaliningradzki • Ukraina

TT: @CzasWschodni